

Sz. Tóth Gyula*

Művész – Vonal

Vitéz Ferenc dicsérete

Magyarázom a címemet. A vonal szintet jelent. Meg szint. Együtt színvonal. A művész meghúzza a vonalat, magasra jelöli vele a mércét. Jelöli szintjét, a sajátját, és a Másikét. Gondoskodik rólunk, szellemi táplálékot kínál, éhezni nem fogunk. „Éhe a szónak... Éhe a Szépnek” hajtja, és hajt bennünket. Ugye, mindenki kitálta: Vitéz Ferenc folyóiratáról van szó. Figyelmesen, gondosan Néz/ő, sok szempontra dolgozik. Ilyesmire akarja rávenni az olvasót.

Vitéz Ferenc sokoldalú. Sorra vesszük: A szerkesztő. A kolofonból: „A külön szerzői névvel nem jelölt közleményeket írja, valamint szerkeszti és kiadja: Vitéz Ferenc.” Jó pár évvel ezelőtt Egerben találkoztunk először. Lapja – *Néző • Pont* – legújabb számát adta át, tiszteletpéldány, noha nem is írtam oda. Korábban Kődöböcz Gábor jóvoltából került kezembe az első, amikor is egyáltalán megismerhettem a folyóiratot. Már akkor elcsodálkozva forgattam a lapokat, újból belemélyedve csak nőtt a tisztelet. Tájak, emberek, alkotók, művek – értékek. Számomra ismeretlen vagy alig ismert vidékre kalauzol, az előtárt látvány elbűvöl: mennyi tehetséges ember! És a „fősodratú” lapok mennyire foglalkoznak velük? (Hasonlót más vidéki lapok kapcsán is meg lehet fogalmazni.) Színes az anyag, több területről, a képek is élénkítik. Azt is tudva, milyen önerőből, milyen elszántsággal jön létre a produktum, a legnagyobb elismerés illet mindenkit, aki Vitéz Ferencen kívül(?) közreműködik. Igazi misszió ez. (Azt külön köszönöm, hogy még a *Tanári noteszkönyveimre* is van figyelme, többször is recenzálta lapjában. Látja az *egyén és a kollektív közérzet* kitapintására, érzékeltetésére irányuló törekvést, és hogy mindez az évek során folyamatban jelenik meg. Külön örülök, hogy megemlíti a műfajokat, és jelzi a készítés „módszerét”.)

„A folyóirat hírlapárusi forgalomba nem kerül, de megrendelhető.” Időről időre „hozzájutok” a kiadványokhoz, van ismeretem róluk, de most különösen a legutóbbira fókuszállok: XIV. évfolyam – 2019. december. Az irodalmi és művészeti folyóirat 96–97. kötetét tartom kézben. Jó alkalom, hogy ezen keresztül betekintsünk Vitéz Ferenc tevékenységi köreibbe, s nagyvonalakban, utalásszerűen reflektáljunk a tapasztaltakra.

Tágra nyit, figyelő szemmel szélesre tárt ölelésben fogja át a kultúrát. Pillantás a tartalomra, mint szerkezetre. Sajátos. Versek, kritikák, de hangsúlyos a képző-

---

* 75. születésnapja alkalmából sok szeretettel köszöntjük lapunk hűséges szerzőjét. Isten éltesse sokáig!

művészet, sok fotóval, feketén-fehéren is érzékletesek. *Emlékezet*: születésekre, halálozásokra, értékörzön. A nagyközönség előtt kevésbé ismert Kármán Józsefről, a nagy fa árnyékában alkotó Arany Lászlóról. *Szemle*: képes kulturális hírekben pásztázva, gazdag anyag, fénylő alkotókkal. Egy kedves gesztus alkotótársak felé: *Vendégség* címen sok produktumot mutat be, köztük a Ködöböcz Gábor 60. születésnapjára készült köszöntőkötetet. Számomra mindez Baudelaire-t idézi: „Templom a természet: élő oszlopai / időnkint szavakat mormolnak összesúgva; / Jelképek erdején át visz az ember útja, / s a vendéget szemük barátként figyeli.” Nem véletlen. Vitéz Ferenc *Jelképek* című verse távolból, az *Agria* 2018. őszi számából visszhangzik. Idetartozóan, a *Margón* újdonságok kerülnek elő, „Közösségi magánügyek” ürügyén. Böngészve a közösségi oldalakat sokféle bugyuta önmotogatót talál az ember. Az álhírek, a vegyes hangú kommentek között igazit talál az éles szemű és finom ízlésű irodalomfigyelő. Felfedezi azt, aki saját produkciójával jelentkezik, ilyenkor „az ideológiai és más közösségi értékpreferenciák másodlagosak lesznek”. A virtuálisból kihalássza az értékeset, a valóst. Egyedi alkotói magatartás jelenik meg: Perczel Papp Ibolya (alkotói név, Szekszárdon élő regölyi szerző) ír, fest, ábrándos, allegorikus tájfotókat készít, hozzájuk haikut ír, s így együtt különleges bájos hangulatot varázsol. A böngésző Vitéz állandó készenlétben, készültségben van. Kulturális „térletása” nyomán előhúzza azt, aki már régóta a tarsolyában van, vagy csak éppen felkeltette jó/zan ízlését.

Vitéz Ferenc újabb oldala: Az irodalomtörténész-kritikus. Láttatásmódjára jellemző, hogy a témához fűződő és kapcsolható értelmezéseket összehozza. Nem előítéletesen, nem finnyás filozófként válogat szerzőkben, nézeteikben, hanem összekapcsolja, ami összeillik, és nem azzal bíbelődik ítészként, ami szétválaszt. Érti a megmunkálendő anyag, a műdarab lényegét: műfajok, kitekintés, szakirodalom satöbbi, mert maga is hasonlóképpen dolgozik. Valami „transzszellemiség” jelenik meg. Imponálóan kapcsol össze alkotókat, műveket, gondolatokat. Például Weöres Sándor költői alkatát elemezve valódi „nagy csapatot” állít össze – Várkonyi, Kosztolányi, Kodály, Kenyeres, Czigány György. És ami, aki számomra külön öröm: Hamvas Béla. Aki ebben a kontextusban is a „személyiség univerzális észlelésére, azaz az önismeretre” apellál, nagyra értékelve Weöres költő világgépének alakulását... *A teljesség felé*. A mindig tisztán, világosan fogalmazó Kenyeres Zoltán pontos tételeket rögzít „rég-új Ady-könyvében”. A napjainkban viharosan kezelt költő értékelésében „rendet vág”, eligazít az „egymástól homlokegyenest eltérő elképzelések” között. A pontosan megfogalmazott metodika nyomán „teljesen érthetően beszél Adyról”. Határozottan válaszol a költőt már-már „magyarsággyűlőként beállító” vádakra: „Nép, nemzet, magyarság: ez volt a költő Ady utolsó szava”. Zárja le az Ady-könyv értékelő ismertetését Vitéz Ferenc. Megtoldva, hogy „Kenyeres szerint tovább folytatódhat az értelmezés”.

Olyannyira így van, hogy máris nekivágunk a Párizs–Bakony vonalon. „Páris, az én Bakonyom”, vallotta Ady. Hozzátette, mintegy bizonyosságul: „Bűnöm, hogy messzelátok és merek”. Tehette, lelke volt, bűnnek is nevezte. Tehette, a XX. század elején érezte. Új kihívások, új reményekkel, vonzó távlatokkal Európában. Nem volt egyedül ezzel az érzéssel. Párizsnak hangulata volt, varázsa, mely húzta őt. És valóban a magyar, ám „szüzi földön” valami rágott. Ady őszinte volt. Ha ma látná Párizst, elszomorodna, lelke nem engedné, hogy ne lássa a valóst. Sójajtvá jönne a kérdés: Mivé lettél „nagy Párizsom?” És a válasz: Jó, hogy vagy „Hű Bakony-erdőm”. Jó pár évvel később, 1909-ben már ezt vallja: „Föl-földobott kő, földedre hullva, / Kicsi országom, újra meg újra / Hazajön a fiad”. A földobott és visszaeső kő motívumát a magyar irodalomban először Széchenyi használta 1834-ben megjelent cikkében. „A jó hazafi visszatér, mert valamint a követ, bármi magasan vettessék is a levegőbe, valami ellenállhatatlan erő vonja vissza a földhöz: úgy varázsolja a romlatlan természet nagy törvénye a hazafit anyaföldjére vissza ismét.” (<http://users.atw.hu/henineni/index.php?oldal=vefoldobottko>) A hazaszeretet elől nincs menekvés. Ady szereti kicsi országát, s talán, látva a mai Párizst, már nem is lenne „szomorú magyar”. Az I. világháború összegzését már nem végezhetette el, Dsida Jenő megtette: „Valahol valami eltörött, valahol valami nincsen rendjén”. Ady már nem érhetette meg. A kicsi ország tékozló fia hazajött. Marad a Bakony.

A költő Vitéz verseivel is jeleskedik. Első verseskötetét 1991-ben adta ki. Verseivel (is) jelen van az országos irodalmi folyóiratokban. Az *Agriában* megjelentek közül egyet már említettünk. A *Partium*, 2019. téli számában három festményt verssel színezt, eggyel pedig Weöres Sándor előtt tiszteleg, neki ajánlva *Zakatólós „játékverset”* ír.

A publicista. Rendszeresen publikál a *Magyar Hírlapban*, sorozata van, egy-egy téma ürügyén könyvvel jön elő. Választhatunk: A Hősiesség... A Mászág... A Liberálfasizmus... Az Ellenzék Könyve (2019. június 29.) Ez utóbbiból kiderül, Vitéz Ferenc is nagyon rossznak tartja az uniós helyzetet, mondván az Európai Parlamentben „még azt sem lehet tudni, ki van hatalmon és ki az ellenzék...” Olyan gyanúja is van, hogy „Gonosz munkál a háttérben, aki amúgy meglehetősen intelligens, mert egyébként nem tudná fölvenni a harcot a Teremtéssel és a biológiai törvényszerűségekkel szemben. S nem tudná a liberális, illetve a vörösből zöldbe váltó kaméleonideológiával, az értelmes létezés tényeit semmibe vevő koholmányokkal és az élő fegyverként bevetett migránsáradattal bombázni a hajlékot, amelybe be kíván költözni”.

A pedagógus. A politika mellett, azon belül megjelenik a kultúra, a nevelés. Mint Jancsi és Juliska... A Magyar Kultúra... A Kultúrábitorlás... A Tudatosság... Könyve... Kibontja a témát, érvel, magyaráz. A tanár tudást ajánl. Pedagógusi ér-

zékenységem nyomán hozom ide az egyiket: *A Tanulás Könyve*. A cím stílszerű, kezdődött a tanév. (Magyar Hírlap, 2018. augusztus 25.) A szerző tanszékvezető (Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Kölcsey Ferenc Tanítóképzési Intézet). *Éppen* akkoriban zártam le a *témát összegző írásommal a Tanári notesz* 12. Mellékletében. Ám a cikk telibe talált. Néhány tétel az írásból: „Magyar nyelv és irodalomból a régebbi és újabb oktatási anyagokból több mint négyszáz (!) az 1–12. osztályban választható könyvek száma. Nincs tehát miért siránkozni. (...) A sokszínűség pedig garantált!” A személyes ismeretség és a szakmai tisztelet okán ez rövid visszajelzést kívánt. Először is gratuláltam! Ezt a hatalmas, tekervényes, mindig csócsálható (és csócsált) témakört feszesen fogja össze. Mindenben egyetértek, különösen a fentebb említett pontokra gondolok. Nagy elméleti tudással, szakmai gyakorlati tapasztalatokkal a birtokában tárja föl a lényegét. Kitekint az oktatáspolitikai mezőre is. A forráspontokat ragadja meg, amelyeket oly hevülettel „tárgyalnak” szakpolitikusok, és sajnos diplomás tudományosok. („Az oktatásügy romokban”, szajkózzák azok, akik a „roggyant iskolákban” szereztek bizonyítványt, állítólag jót, és állítólag: sokra vitték.)

Válaszában a Tanár úr elmondta, sok vizsgálatra lenne még szükség, mint például tanulás- és tudásszerkezet, a diák tudásmotivációja, elkötelezettségek, és hivatástudat, ún. „hasznos” és „haszontalan” tudás... Ám az írással a célja „az értelmezésig vezető gondolat megmozgatása” volt. És örömmel nyugtázza, ha ez sikerül. Osztom meggyőződését, miszerint „a jó pedagógus rossz tankönyvből is tud tanítani, a rossz pedig a jóból sem”. Egyetértünk abban is, hogy nemcsak az információmennyiség fontos, hanem a *kreativitás* és az *asszociatív* készségek fejlesztése. Nem örül annak, ha valaki úgy jut el az egyetemig, hogy „a vizsgán azon gondolkodik: Petőfi vajon az első vagy a második világháborúban halt-e meg. (A cinikusok erre azt mondják, legalább tudja, hogy Petőfi meghalt; ám ha kitör a genderidiotizmus-járvány, a diák akár majd azt is maga döntheti el: Petőfi él-e még – vagy élt-e egyáltalán.)” Újra áttanulmányozta a magyar oktatási rendszert, a tankönyvi jegyzék példái alapján megállapítja: sokszínűség van, bő a választék. Ő is nyomatékkal javasolja, ne vigyük az oktatást a politikára, és főleg, ne bizzuk rá. Az a pedagógus és a diák dolga. Az ő ügyük, a szülőkkel együtt.

A mai habzó locsi-fecsiben a Tudásból nem engedhetünk – „Nincs alku”. Mind ezt azért is tartottam fontosnak elmondani, mert (megint) új Nemzeti Alaptanterv készült, amelyet lehet így is, úgyis fogadni. Vannak jó példák a magyar iskolákban, sok pedagógus nem ijed meg a tantervektől. Egy saját honlapot működtető általános iskolai tanárnő álláspontja: „A hivatalos tananyagot csak támpontnak használom, gyakorlatilag újra írom a könyveket.” Íme, amikor a magánpreferenciák közügyekké válnak.

Nos, így a vége felé, miután sikerült „kicsit” belepillantani Vitéz Ferenc tevékenységi köreibbe, valamiféle összegzés kívánkozik, és adódik. (Munkásságának feltérképezése nagyobb lépéseket kíván). Látna, érzékelve a sokoldalú, tartalmas színességet, találgatjuk, kivel is van dolgunk. Fejműves nagyiparos, művészi tartalommal és köntösben. Hiszen gondolathálózatot működtet, térben, időben, benne műveltségi területek, művészeti ágazatok, irányzatok, műfajok, eszközök. Valaki mindig „sorra kerül”. De ez nem sorra kerülés kérdése. Vannak főcsoportok, stratégia, idő/terv és megvalósítás, előbb-utóbb valaki belekerül ebben az akciókörbe, fennakad a hálón. És így lesz életképes „az értelmezésig vezető gondolat megmozgatása...” Értékek és elkötelezett törekvések – kultúrvontág – találkozási. Íme, a Gondolat–közlekedtető Társaság, az Eszmefeldolgozó és Közvetítő Tudományos Kör (EFKTK) – tulajdonos, gazdálkodó, tervező-kivitelező, ügyvezető-igazgató: Vitéz Ferenc. Hatalmas energia, alkotói invenció, produkció. Emberpróbáló. Szerencsére vannak támogatók, nevük köszönettel említve, miként az előfizetőkéi is. Németh László nyomán mondhatjuk, tud mit kezdeni életével – „feladatként nyomul a világban”. Kultúrmisszionárius. Éltet: „Ami csak szépség s ami reményesség...”

Honnét ennyi tudás? Tudjuk, hogy a tanításhoz tanuláson keresztül vezet az út. Mindig veled van a Tanulás Könyve. És angyalok kísérik útján, tudjuk meg Kántor Zsolt recenziójából.